

EVIRAN LUONNONMUKAISEN TUOTANNON VALVONTARAPORTTI VUODELTA 2006

	sivu
1. Tiivistelmä	2
2. Toimintaympäristö ja sen muutokset	3
2.1. Maataloustuotannon valvonta	3
2.2. Rehujen valmistuksen ja maahantuonnin valvonta	4
2.3. Elintarvikkeiden valvonta	4
3. Toiminnallinen tehokkuus ja tuotokset sekä niiden kehitys	4
3.1. Maataloustuotannon valvonta	5
3.2. Luomurehujen valvonta	12
3.3. Luomuelintarvikkeiden valvonta	12
3.4. Valvottua tuotantoa -luomumerkin valvonta	15
4. Henkisten voimavarojen hallinta ja kehitys	16
4.1. Luonnonmukaisen tuotannon valvonnan henkilöresurssit	16
4.2. Kouluttaminen ja oman osaamisen kehittäminen	17
4.3. Yhteistyö muiden luomuvalvontaorganisaatioiden ja sidosryhmien kanssa	18
4.4. Viestintä	18
5. Laadunhallinta ja sen kehitys	19
6. Tietovarantojen ja tietotekniikan hyödyntämisen tila ja niiden kehitys	22
7. Valvonnan toteutumisen arviointi	22

1. TIIVISTELMÄ

Tämä valvontaraportti koskee Elintarviketurvallisuusvirasto Eviran tehtäväalueeseen kuuluvan luonnonmukaisen maataloustuotannon, rehujen ja elintarvikkeiden valvontaa.

Eviran perustaminen merkitsi alkutuotannon, rehujen ja elintarvikkeiden luomuvalvonnan suunnittelu- ja ohjaustoimintojen yhtenäistämistä. Tässä tarkoituksessa valmistettiin yhteinen valvontasuunnitelma ja -raportti, perustettiin luomuvalvonnan yhteistyöryhmä, Luova, sekä laadittiin yhteinen työsuunnitelma vuodelle 2007. Tarkastustoiminnassa ensimmäiseksi yhtenäistämiskohteeksi valittiin elintarvikkeita valmistavien maatilojen ja keruutuotteiden luomuvalvonta. Tietojärjestelmän yhtenäistäminen ja yhtenäisemmät tarkastusmaksuperusteet olivat myös vuoden 2006 painopisteitä.

Maataloustuotannon luomuvalvonnassa viime vuosina käyttöön otetut menettelyt, kuten riskipohjainen tarkastus, viljelijöiden itsearviointi, laatujärjestelmätyyppinen palautteenanto (vahvuudet, poikkeamat ja kehittämiskohteet) ja toimijoiden parempi ohjeistus ovat edelleen tehostaneet tarkastuksia, mutta ainakaan vielä ne eivät ole vähentäneet luomutiloilla havaittuja puutteellisuuksia.

Luonnonmukaisen maataloustuotannon valvonnassa annettiin tuotantoehtoien rikkomuksista edellistä vuotta enemmän kirjallisia huomautuksia ja markkinointikieltoja. Tavallisimpia syitä seuraamuksille olivat puutteet viljelykierrossa, viljelytietojen kirjaamisessa sekä tuotevirtakirjanpidossa. Merkittävästi lisääntynyt huomautusten määrä johtuu pääosin uusista tarkastusmenetelmistä. Aiempaa matalampi puuttumiskynnys puolestaan ennaltaehkäisee vakavampia seuraamuksia, kun puutteellisuuksien korjaaminen voidaan aloittaa ajoissa. Analysoiduissa kasvustonäytteissä ei havaittu kohonneita torjunta-ainejäämäpitoisuuksia.

Luomuelintarvikkeiden valvonnassa ei muutamia tapauksia lukuun ottamatta havaittu vakavia rikkomuksia. Sen sijaan huomautukseen tai korjauskehotukseen johtavia puutteita toimijoilla on edelleen runsaasti – noin kolmannes toimijoista sai jonkin asteisen muistutuksen toiminnan, lähinnä kirjanpidon, puutteista. Asiakastyytyväisyystutkimuksesta saadussa palautteessa vastaavasti toivottiin entistä selkeämpiä ohjeita ja henkilökohtaista ohjausta toiminnan parantamiseksi.

Luomuelintarvikevalvonnassa luonnonmukaisen tuotannon ohjeet ja lomakkeet päivitettiin uutta lainsäädäntöä ja organisaatiota vastaaviksi. Suunnitelma tarkastuskohteiden jakamisesta kolmeen vastuualueeseen valmistui. Tarkastusten ajoituksessa otettiin huomioon organisaatiomuutokset ja samalla tavoiteltiin tarkastusten aikaistamista uusinta- ja ylimääräisten tarkastusten toteuttamiseksi. Tarkastusten suunnittelun painopisteenä oli riskinarviointi ja tarkastustoiminnassa painotettiin kirjanpidon tarkastusta.

2. TOIMINTAYMPÄRISTÖ JA SEN MUUTOKSET

Eviran luomuvalvontaan kuuluvien toimijoiden määrä on ollut hienoisessa laskussa viime vuosina. Suuntaus on ollut sama valvontaan hakeutuvien uusien toimijoiden kohdalla. Luomuviljelijöiden ja -elintarvikevalmistajien lukumäärä on laskenut tasaisesti, joskin viljelijöiden kohdalla tilakoko on kasvanut, mikä merkitsi luomuviljelyalan kasvua. Luomueläintuottajien määrä on kääntynyt nousuun. Luomurehujen valmistajat ja maahantuojat ovat olleet valvonnassa vuodesta 2004. Niiden lukumäärä on nousussa (taulukko 1).

Taulukko 1. Luomutoimijoiden lukumäärät vuosilta 2002- 2006 sekä arvio vuodesta 2007

Luomutoimijoita	2002	2003	2004	2005	2006	arvio 2007
Maataloustuotanto						
Poistuvia toimijoita (kpl)	152	214	178	610	463	120
Uusia toimijoita maataloustuotannon valvonnassa (kpl)	238	177	100	100	100	120
Tarkastettavia toimijoita (kpl)	5076	4886	4780	4254	3890	3900
,joista maatiloja (kpl)				4191	3828	3850
Tilakoko yhteensä (luomuuala/tila, ha)	31,1	32,4	33,5	34,7	37,0	37,0
Luomuviljelty ala yhteensä (1000 ha)	156,7	158,1	159,9	145,3	141,8	142
Luomueläintiloja (kpl)	411	413	386	405	432	450
Rehut						
Rehuvalmistajat ja maahantuojat (kpl)	-	-	4	11	11	18
Elintarvikkeet						
Uusia toimijoita (kpl)	60	52	33	32	23	30
Poistuneita toimijoita (kpl)	118	80	83	63	40	35
Tarkastettavia toimijoita yhteensä (kpl)	503	475	425	404	384	400

2.1 Maataloustuotannon valvonta

Eviran luonnonmukaisen maataloustuotannon valvonnan piirissä oli vuonna 2006 3890 toimijaa (muutos vuoteen 2005 -9 %) ja noin 142 000 hehtaaria (-2 %), josta luomuhyväksyttyä alaa noin 129 000 hehtaaria (-3 %). Luomutilojen keskimääräinen peltoala (37,0 ha) kasvoi edellisvuodesta yli kahdella hehtaarilla (+7 %). Uusia toimijoita vuoden 2006 aikana liittyi valvontaan 100 kpl ja valvonnasta poistuneita toimijoita oli 463 kpl. Luonnonmukaista eläintuotantoa harjoitettiin 432 tilalla (+7 %).

Kokonaisuutena vuosina 2000 – 2006 valvontaan liittyi n. 1300 ja valvonnasta poistui noin 2300 toimijaa eli vuoteen 1999 verrattuna luomutilojen määrä on vähentynyt neljänneksellä. Tilakoon voimakkaasta kasvusta (+40 %) johtuen viljelyala on kuitenkin lisääntynyt hieman (+4 %). Luomueläintilojen määrä kasvoi vuosina 2000 – 2006 vain kymmenesosan.

Luonnonmukaisten tuotteiden kotimainen kysyntä ei ole juurikaan muuttunut viime vuosina, mutta viennin ansiosta luomuviljan, erityisesti kauran ja vehnän kysyntä ylittää tarjonnan.

Vuosina 2005 -2006 oli uusimisvaiheessa yli 3000 luomutilan tukisopimukset.

2.2. Rehujen valvonta

Vuonna 2006 erityisesti rypsinpuristus kiinnosti toimijoita ja Evira sai runsaasti yhteydenottoja uusilta toiminnanharjoittajilta, joukossa mukana myös potentiaalisia luomurypsin jalostajia. Luomutuottajien on puolestaan ollut vaikea saada luonnonmukaisesti tuotettuja valkuaisrehuja. Voidaankin olettaa, että kotimaisen luomuvalkuaisrehun tuottaminen tulee lähivuosina lisääntymään, jolloin myös valvottavia toimijoita tulee lisää. Vuonna 2006 Eviran valvonnassa olevista 11 toiminnanharjoittajista oli 5 kpl rahtimyläreitä, 4 kpl öljynpuristajia ja 2 kpl ns. rehua valmistavia laitoksia.

2.3. Elintarvikkeiden valvonta

Luonnonmukaisesti tuotettujen elintarvikkeiden valvontaan kuuluvien toimijoiden samoin kuin valvontaan hakeutuvien uusien toimijoiden määrä on ollut laskussa viime vuosina. Kehitys heijastaa sitä, että asiakkaiden kysyntä ja luomutuotteiden tarjonta eivät parhaalla mahdollisella tavalla kohtaa.

Vuonna 2006 valvonnasta erosi 40 toimijaa. Määrällisesti eniten valvonnasta poistui maatiloja (8 kpl) ja leipomoita (6 kpl). Liha-alan yrittäjistä erosi viisi toimijaa. Valvontaan liittyi vuoden aikana 30 toimijaa. Eniten valvontaan liittyi tukkuja (5 kpl). Vuoden 2006 lopussa valvonnassa oli 384 toimijaa, joka on 20 (5 %) toimijaa vähemmän kuin vuotta aiemmin.

3. TOIMINNALLINEN TEHOKKUUS JA TUOTOKSET JA NIIDEN KEHITYS

Kasvintuotannon tarkastuskeskuksen ja Elintarvikeviraston yhdistymistä hyödynnettiin valvonnan suunnittelussa ja raportoinnissa laatimalla yhteinen valvontasuunnitelma ja -raportti ja valvontaprosessien yhtenäistäminen aloitettiin. Prosessien ja toimintatapojen yhtenäistämistyötä on jatkettu loppuvuodesta 2006 perustetussa luomuvalvonnan yhteistyöryhmässä (Luova, Eviran valvonnan yhteistyöryhmän alatyöryhmä).

Luomuvalvonnan asiakasmaksujen maksuperusteet yhtenäistettiin ja kustannusvastaavuuteen perustuvat maksumuutosehdotukset saatettiin maksuasetustyöryhmän käyttöön. Toimijoilta luomuvalvonnasta perittävät maksut saatettiin yhdenmukaisiksi ja tarkastuskorvausperusteet yhtenäistettiin.

Tarkastuspalvelujen ostamisesta laadittiin yhteinen sopimusmalli. Yhteisten valvontakohteiden luomuvalvonnan järjestämisestä sovittiin sekä alkutuotannon ja valmistuksen valvontaa jatkossa suorittavien ns. monialatarkastajien pätevyysvaatimukset ja koko luomuvalvonnan yhteinen valtuutushakemuslomake laadittiin. Toimeksiantomenettelystä sovittiin TE -keskusten kanssa, monialatarkastajia koulutettiin ja heidät valtuutettiin. Monialatarkastajien käytöstä saatiin hyvää kokemusta, ja sen perusteella on tarkoitus toteuttaa suurin osa elintarvikkeita valmistavien tilojen tarkastuksista yhden tarkastajan tekemänä.

Pitkän ajan auditointisuunnitelmien laatiminen oli suunniteltu tehtäväksi vuonna 2006. Sen laatiminen annettiin luomuyhteistyöryhmän tehtäväksi ja se siirrettiin vuoteen 2007, koska Eviran yhteinen valvonnan auditointisuunnitelma laaditaan vuonna 2007 ja luomusuunnitelman tulee olla sen kanssa samassa linjassa.

Vaikuttavuuden ja tehokkuuden tunnuslukuja

Taulukkoon 2 on koottu Eviran luomuvalvonnan vaikuttavuutta ja tehokkuutta kuvaavia tunnuslukuja. Taulukkoon ei ole voitu merkitä vuoden 2006 tuotto-, kustannus- ja kustannusvastaavuuslukuja, koska organisaatiomuutoksesta johtuen yksikkö- ja toimialakohtaisia tietoja ei ole vielä tämän raportin valmistuessa saatavilla.

Taulukko 2. Tunnuslukuja luonnonmukaisesta tuotannosta ja sen valvonnasta.

Vaikuttavuuden tunnuslukuja

Rikkomuksia luomusäädösten noudattamisessa (markkinointikieltoja saaneiden tai erotettujen %-osuus toimijoista)	2002	2003	2004	2005	2006	tavoite 2007
Kasvintuotanto	7,8	6,5	5,5	8,8	7	alle 4
Eläintuotanto	4,9	2,6	7,0	4,9	5,6	alle 4
Rehunvalmistus ja maahantuonti	-	-	0	0	0	alle 4
Valmistustoiminta ja maahantuonti	1,0	1,7	2,6	0,3	0,3	alle 4

Toiminnallisen tehokkuuden tunnuslukuja

	2002	2003	2004	2005	2006	tavoite 2007
Maataloustuotanto						
Tarkastustoiminnan kustannukset yhteensä, 1000€	1603	1748	1671	1599	*	1500
Tarkastuskohteita (kpl)	5776	5726	5913	5169	4549	4700
Tuottavuus (tarkastuskohteita/htv)	182	190	207	195	192	196
<i>muutos (%)</i>	-5	4	9	-6	-2	3,6
Tuottavuus (1000 ha/htv)	5,2	5,5	5,7	5,5	5,8	5,9
<i>muutos (%)</i>	-1	6	4	-3,8	5,5	3,5
Maksullinen toiminta, 1000 €						
Tuotot yhteensä	1225	1236	1225	1105	1050	1100
Kustannukset yhteensä	1191	1296	1204	1144	*	1100
Kustannusvastaavuus %	103	95	102	97	*	100
Elintarvikkeet						
Tarkastustoiminnan kustannukset yhteensä, 1000 €		153	175	147	*	
Tarkastuskohteita (kpl)	503	475	425	404	384	
Tuottavuus (tarkastuksia/htv)		330	291	257	223	
<i>muutos (%)</i>			-12	-12	-13	
Maksullinen toiminta, tuotot, 1000 €		93	64	54	*	
Maksullinen toiminta, kustannukset		100	89	75	*	
kustannusvastaavuus %		94	72	72	*	98
Evira luomuvalvonta/ Maksullinen toiminta yhteensä, 1000 €	*	1396	1293	1219	*	

* tieto ei saatavilla

3.1. Maataloustuotannon valvonta

Tavoitteena oli jatkaa luomuvalvontatyön työohjeiden ja prosessikuvausten laadintaa yhdessä TE-keskusten kanssa ja auditoida vähintään viisi TE-keskusta. Työohjeiden kirjoittaminen aloitettiin kolmen TE-keskuksen ryhmissä. Ryhmien valmistelupäiviä pidettiin yhteensä neljä. Kolmen TE-keskuksen osalta valmistelupäivä jäi pidettäväksi vuoteen 2007.

Toisena valvonnan laatuun liittyvänä tavoitteena oli asianmukainen ja nopea puuttuminen tuotanto-ohjeiden rikkomustapauksiin. Uudistetut tarkastajan lausuntolomakkeet paransivat selkeästi havaintojen kirjaamista pöytäkirjoihin, mikä näkyi TE-keskusten antamien kirjallisten huomautusten lisääntymisenä.

Evira auditoi lähes kaikki jäljellä olleet vielä auditoimattomat tarkastajat.

Eviran ja Pro Agria maaseutukeskusten liiton tavoitteena oli selvittää yhdessä, voitaisiinko Pro Agrian ylläpitämäänsä lohkotietopankkia hyödyntää luomutarkastuksia teh-

täessä. Selvitys on kesken ja siihen on tarkoitus palata uuden luomutietojärjestelmän suunnittelun yhteydessä.

Rekisteriin kuuluvien toimijoiden lukumäärä 31.12.2006

Vuoden 2006 lopussa Eviran maataloustuotannon valvontaosaston (MAVA) ylläpitämän luonnonmukaisen tuotannon rekisterissä oli 3901 toimijaa. Vuoden 2006 aikana järjestelmään liittyi 100 uutta ja erosi 463 toimijaa (taulukko 3.).

Taulukko 3. MAVAn ylläpitämän luonnonmukaisen maataloustuotannon rekisterissä olevien toimijoiden lukumäärän (kpl) ja tase 31.12.2006.*

Tuotantosuunta	Rekisterissä 31.12.2005	Poistuneita 1.1. -31.12.2006	Liittyneitä 1.1. -31.12.2006	Rekisterissä 31.12.2006
Peltokasvituotanto	4187	463	100	3833
Kasvihuonetuotanto	92	12	5	85
Sienten kasvatusta	12	1	1	12
Keruutuotanto	31	9	0	22
Eläintuotanto	405	22	49	432
Valmistustoiminta	128	27	23	124
Siemenpakkaamot	31	1	0	30
Rehuvalmistajat ja maahantuojat	11	0	0	11
yhteensä	4253	463	100	3901

* toimija voi olla rekisteröitynyt useampaan kuin yhteen tuotantosuuntaan

Vuonna 2006 maataloustuotannon valvonnassa tehtiin yhteensä 4714 tarkastusta, mikä oli 9 % vähemmän kuin edellisellä vuonna (taulukko 4.).

Taulukko 4. Tarkastusten määrä (kpl) tarkastustyypeittäin ja tuotantosuunnittain.

Tuotantosuunta	Tarkastustyyppi				
	alku-tarkastus	tuotanto-tarkastus	uusinta-tarkastus	ylimääräinen tarkastus	tarkastuksia yhteensä
Kasvinviljely	82	3730	13	83	3908
Kasvihuonetuotanto	5	78	0	0	83
Sienimötuotanto	1	11	0	1	13
Keruutuotanto	0	19	0	0	19
Eläintuotanto	47	393	14	83	537
Valmistustoiminta	12	107	0	0	119
Siemenpakkaamot	0	24	0	0	24
Rehuvalmistajat ja maahantuojat	2	9	0	0	11
Tarkastuksia yhteensä	149	4371	27	167	4714

Kasvintuotanto ja keruutuotanto

Valvontasuunnitelman mukaisesti tarkastuksia tehtiin koko kalenterivuoden ajan ennen kasvukauden alkua sekä kasvukauden jälkeen. TE-keskuksia ohjeistettiin kohdentamaan kasvukauden ulkopuoliset tarkastukset siten, että 20 % tarkastuksista tehdään aikajaksoilla 1.1.-30.5. ja 1.9.-31.12.2006.

Kasvukauden ulkopuolella ohjeistettiin tarkastettavaksi erityisesti sellaisia kasvintuotantotiloja, jotka käyttävät kaikki tuotteensa omalle tavanomaiselle karjalle tai markkinoivat kaikki tuotteet tavanomaisesti. Kuitenkin ne tilat, jotka vuonna 2005 tarkastettiin kasvukauden ulkopuolella, suositeltiin tarkastettavaksi kasvukaudella.

Ennen kasvukauden alkua tammikuusta toukokuun loppuun tarkastettiin 6 % tiloista. Kasvukauden jälkeen syyskuusta joulukuuhun tarkastettiin 21 % tiloista. Yhteensä 27% (30 % vuonna 2005) tiloista tarkastettiin kasvukauden ulkopuolella. Kokemukset

kasvukauden ulkopuolisista tarkastuksista olivat pääosin myönteisiä. Voidaan katsoa että käytäntö on vakiintunut.

Ylimääräisten tarkastusten määrää ei ohjeistettu tarkasti vuonna 2006, koska aikaisempien vuosien kokemuksen perusteella valtaosa ylimääräisistä tarkastuksista ei ole johtanut seuraamuksiin. Samasta syystä ylimääräistä tarkastuksia ei analysoitu muusta tarkastusmassasta erillisenä. Vuonna 2006 ylimääräisiä tarkastuksia tehtiin 83 kpl.

Kasvintuotannon osalta laajennettiin vuonna 2005 kokeiltua viljelijöiden itsearviointimenettelyä koko maahan. Koska itsearviointi oli viljelijälle vapaaehtoista, lomakkeen olivat täyttäneet muutoinkin tunnolliset viljelijät. Lisäksi osa tarkastajista ei hyödyntänyt lomaketta tarkastuksella. Näin ollen menettelyllä ei ainakaan vielä saavutettu tavoiteltua hyötyä eli parempaa valmistautumista tarkastusta varten. Vuodelle 2007 lomake muutettiin viljelijän muistilista -muotoon ja lisäksi tarkastajia pyydettiin muistuttamaan viljelijöitä listan läpikäymisestä ennen tarkastusta.

Tuote- ja maanäytteet

Tarkastajat keräsivät kasvustonäytteitä oman riskinarviointinsa perusteella, minkä lisäksi Eira pyysi ottamaan näytteitä erilliseen suunnitelmaan perustuen. Kasvustonäytteitä kerättiin yhteensä 15 kappaletta (vuonna 2005 37 kpl). Määrää pienennettiin edellisestä vuodesta, koska kohonneita torjunta-ainejääripitoisuuksia ei havaittu. Pääosa näytteistä kerättiin näytteenottosuunnitelman perusteella. Näytteenotto keskitettiin herukka- ja mansikkatiloille. Kaikki näytteet olivat kasvuston torjunta-ainejäämäanalyysejä (taulukko 5).

Taulukko 5. Analyysien jakaantuminen vuonna 2006.

ANALYYSI	ANALYYSIN NUMERO (TULLILABORATORIO)	ANALYYSIEN MÄÄRÄ (KPL)
Monijäämämenetelmä	PE001	13
Monijäämämenetelmä	PE046	2
Yhteensä		15

Yhdessäkään näytteessä ei havaittu määritysrajan ylittäviä vierasainepitoisuuksia. Analyysitulokset eivät aiheuttaneet jatkotoimenpiteitä.

Keruutuotanto

Luomukeruualueita kuului valvontajärjestelmään vuoden 2006 lopussa yhteensä n. 7,5 miljoonaa hehtaaria. Ala ei ole juurikaan muuttunut edellisestä vuodesta. Valvontajärjestelmään kuuluvia luomukeruuutuotantoa harjoittavia toimijoita oli 22 kpl.

Kasvituotannon poikkeusluvut

Myönnettyjen poikkeuslupien määrä luonnonmukaisessa kasvituotannossa väheni lähes 10 prosentilla edelliseen vuoteen verrattuna (taulukko 6). Vähennys selittyy erityisesti tavanomaisen lisäysaineiston käyttölupien määrän alenemisella.

Taulukko 6. Luomutuotannossa myönnetyt poikkeusluvut 2002 -2006 (kpl).

Lupa	2002	2003	2004	2005	2006
Rinnakkaisviljely	115	103	60	68	83
Siirtymävaiheen lyhentäminen	146	114	136	191	132
Peitatus siemenen käyttö	70	26	26	31	20
Poikkeuksellisen lannoitteen tai torjunta-aineen käyttö	16	9	12	3	7
Tavanomaisen siemenen käyttö*)	722	934	620	743	694
Yhteensä	1069	1186	854	1036	936

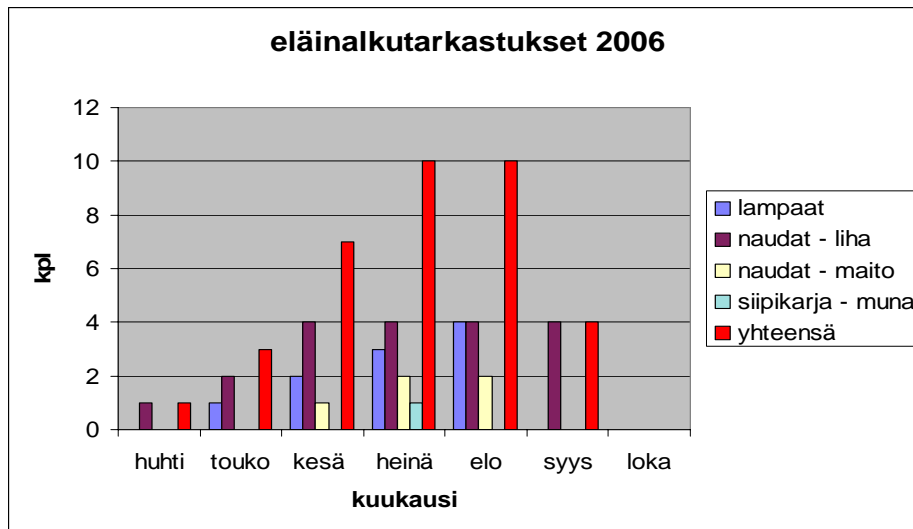
*) Lupahakemusten määrä. Samalla lupahakemuksella voi hakea lupaa useamman lajin /lajikkeen käyttöön. Tavanomaisen lajin/lajikkeen käyttöön myönnettiin yhteensä 1261 lupaa.

Eläintuotanto

Vuoden 2006 lopussa eläintuotannon valvontaan kuului 432 toimijaa. Toimijoiden lukumäärä lisääntyi edellisestä vuodesta 7 %. Kuten edellisenäkin vuonna, tuotantosuunnista kasvoi eniten naudan- ja lampaanlihan tuotanto. Mehiläishoitoa harjoittavien toimijoiden lukumäärä lisääntyi, kun taas maidontuottajien määrä pysyi ennallaan. Siipikarja- ja sikatuottajien määrä väheni.

Valvontasuunnitelmassa asetettiin tavoitteeksi, että uudet toimijat tarkastetaan mahdollisimman nopeasti hakemuksen saavuttua. Kaaviossa 1 on kuvattu eläintuotannon alkutarkastusten jakautuminen vuonna 2006. Asetettuun tavoitteeseen ei päästy, koska valtaosa alkutarkastuksista on tehty heinä- ja elokuun aikana. Alkutarkastusten ajoittamiseen on kiinnitettävä huomiota jatkossakin. Alkutarkastusten ajankohtaa on tarkoitus siirtää aikaisemmaksi. Tarkastusten ajoittaminen on otettu huomioon vuoden 2007 valvontasuunnitelmassa ja tarkastajien koulutuksissa.

Kaavio 1. Alkutuotannon tarkastusten ajankohtien jakaantuminen.

Ympäristötuen maksatusta koskevat muutokset, joita ennakoitiin valvontasuunnitelmassa 2006, eivät toteutuneet. Näin ollen tarkastusten vuosikierron muutoksille ja ylimääräisten tarkastusten aikaistamiseen ei enää ollut tarvetta. Eläintuotannossa ylimääräiset tarkastukset on tehty pääasiassa vuoden vaihteessa.

Vuoden 2006 tuotantotarkastuksilla painopisteenä oli uusien tavanomaisen rehun käyttöä koskevien vaatimusten tarkastaminen. Tuottajat olivat kyenneet vastaamaan elokuussa 2005 muuttuneisiin vaatimuksiin erittäin hyvin. Valvontajärjestelmästä saatujen tietojen perusteella tavanomaisen rehun käyttömäärän ylityksestä on saanut huomautuksen kolme toimijaa. Markkinointikieltoon johtaneita rikkomuksia ei ollut.

Vuonna 2006 uudistettiin eläintuotannon tuotantotarkastuspöytäkirja. Pöytäkirja ohjaa tarkastusta aiempaa tarkemmin rastitettavilla kyllä/ei -kysymyksillä. Rastitettavien kohtien lisäksi tarkastajalla on mahdollisuus antaa lisätietoja kirjallisesti. Tarkastajat osallistuivat pöytäkirjan uudistamiseen tarkastajakoulutuksessa tehdyn ryhmätyön kautta.

Tuotanto-ohjeiden muutoksista tiedotettiin eläintuottajille kahdella viljelijäkirjeellä.

TE-keskusten työn osalta valvonnan laadusta on kerrottu jäljempänä kohdassa 5.

Ylimääräiset tarkastukset

Ylimääräisiä tarkastuksia tehdään vuosittain noin 20 prosentille eläintuotantotiloista. Talvikauden 2005 - 2006 tarkastusten painopisteenä oli valvoa uusia sekä TE-keskusten riskinarvioinnin perusteella valitsemia tiloja. Ylimääräinen tarkastus tehtiin 85 toimijalle. Ylimääräisten tarkastusten tuloksia ei ole tarkasteltu tänä vuonna erikseen. Aiempina vuosina ne ovat noudattaneet tuotantotarkastusten linjaa seuraamusten osalta.

Komission kysely jäsenmaille koskien eläintuotannon lupia

Vuoden lopulla komissio teki jäsenmaille kyselyn koskien eläintuotannossa myönnettyjä poikkeuksia vanhojen rakennusten ja nautojen kytkemisen osalta. Selvitystyöstä ilmeni tarve käydä läpi toimijoiden eläintuotantoon liittyvät luvat ja päivittää ne tietojärjestelmään. Lupia koskeva selvitystyö on asetettu eläintuotannon painopisteeksi vuodelle 2007.

Selvityksen perusteella luomueläintiloilla oli nautojen kytkentälupia (luvat nro 4 ja nro 5) voimassa 76 kpl. Näistä luvista 3 kpl oli lupia nro 4 (so. nautojen kytkettynä pitäminen pienellä tilalla). Luvan nro 5 haltijoista (so. nautojen kytkettynä pitäminen siirtymäkaudella 24.8.2000 – 31.12.2010) täytti voimassa olevan pienen tilan määritelmän 40 toimijaa. Näin ollen syksyn 2006 tilanteessa 12,7 prosentilla luomunautatiloista on eläintilojen osalta muutostarpeita, jos ne aikovat jatkaa luomutuotannossa vuoden 2010 jälkeen. Luomunautatilojen keskikoko oli 34,5 eläinyksikköä (nautoja). Luomutiloilla olevien nautojen eläinyksikkömäärät vaihtelivat 1,3 – 200 eläinyksikön välillä.

Muita eläintuotantorakennukselle siirtymäkaudella 31.12.2010 (lupa 15) saakka haettuja poikkeuksia oli seuraavasti:

- Lupa 15 a: nautojen, lampaiden ja vuohien pitäminen ulkotarhassa tai – jaloittelualueella laiduntamisen sijaan, 15 % luomueläintiloista;
- Lupa 15 b: lihasikojen pitäminen sisäkasvatuksessa ympärivuoden, 2 % luomueläintiloista;
- Lupa 15 c: poikkeukset tilavaatimuksiin eläintä kohti sisä- ja ulkotiloissa, 27 % luomueläintiloista;
- Lupa 15 d: munivien kanojen ja kananpoikien enimmäismäärä yhdessä siipikarjarakennuksessa, 0,4 % luomutiloista sekä
- Lupa 15 e: siipikarjarakennuksen kulkuluukkujen yhteenlaskettu leveys, 4 % luomutiloista

TE-keskukset ja niiden valvontatyön ohjaaminen

TE-keskusten toiminnan osalta tavoitteena oli yhtenäistää valvontakäytäntöjä luomutiloilla, jotka kuuluvat myös Eviran valvontaan. Tavoitteena oli, että tällaisten tilojen tarkastukset voitaisiin toimeksiantaa jo vuonna 2006 sellaisille tarkastajille, joilla on myös Eviran antama valmistuksen tarkastuksen valtuutus. Näin sekä maataloustuotannon että valmistuksen tarkastus voitaisiin tehdä samalla kertaa. Tähän tavoitteeseen ei päästy ja asian siirrettiin vuodelle 2007

Muiden tavoitteiden osalta (kasvukauden ulkopuoliset tarkastukset, riskinarvioinnin soveltaminen ja tarkastajien työnohjaus) tavoitteet täyttyivät ja käytännön voi katsoa vaikiintuneen TE-keskuksissa.

Vuonna 2006 TE-keskukset käyttivät luonnonmukaisen tuotannon valvontaan yhteensä 9,47 henkilötyövuotta. Vähennystä edelliseen vuoteen oli 0,5 henkilötyövuotta. Laskelma ei perustu kokonaan TAIKA-työajanseurantaan, sillä seuranta oli puutteellinen eräiden TE-keskusten osalta.

Päätökset tuotantotarkastuksesta

Valvontasuunnitelman mukaisesti selvitettiin, pystyvätkö TE-keskusten maaseutuosastot MMM:n asetuksen 336/2005 edellyttämässä aikataulussa, eli saivatko TE-keskukset tehtyä tuotantotarkastuspäätöksen 60 vuorokauden kuluessa siitä, kun ne ovat saaneet tarkastusta koskevat asiakirjat tarkastajalta.

Määräajassa päätös oli tehty vuonna 2006 keskimäärin 92 prosenttisesti, kuten myös vuonna 2005 (taulukko 8).

Taulukko 7. TE -keskusten henkilötyövuosien (htv) työajan käyttö 2005 - 2007.

	2006 toimijat, kpl	2006 eläintilat kpl	2005 htv	2006 htv	2007 htv (sovittu)
01 Uusimaa	295	27	0,47	0,77	0,77
02 Varsinais-Suomi	325	33	0,88	0,91	0,86
03 Satakunta	166	14	0,78	0,51	0,48
04 Häme	165	15	0,47	0,43	0,43
05 Pirkanmaa	405	44	0,75	0,68	0,95
06 Kaakkois-Suomi	222	19	0,61	0,49	0,61
07 Etelä-Savo	241	33	0,61	0,63	0,63
08 Pohjois-Savo	352	42	0,91	0,82	0,82
09 Pohjois-Karjala	296	45	0,58	0,62	0,73
10 Keski-Suomi	182	9	0,58	0,43	0,43
11 Etelä-Pohjanmaa	290	43	0,99	1,03	0,82
12 Pohjanmaa	417	32	0,83	0,74	0,77
13 Pohjois-Pohjanmaa	395	44	0,80	0,69	0,77
14 Kainuu	116	25	0,28	0,27	0,27
15 Lappi	67	7	0,41	0,41	0,32
Yhteensä	4072	432	9,95	9,47	9,04

Taulukko 8. Määräajassa (60 vrk) tehtyjen luomutuotantotarkastuspäätösten osuus (%) TE-keskuksissa vuosina 2002 -2006.

TE-keskus	2002	2003	2004	2005	2006
01 Uusimaa	73	88	91	91	92
02 Varsinais-Suomi	94	92	71	52	68
03 Satakunta	99	100	93	99	99
04 Häme	91	98	79	97	98
05 Pirkanmaa	75	98	86	96	93
06 Kaakkois-Suomi	92	98	73	96	97
07 Etelä-Savo	80	83	82	75	98
08 Pohjois-Savo	94	99	88	98	100
09 Pohjois-Karjala	97	100	93	100	100
10 Keski-Suomi	97	100	92	93	81
11 Etelä-Pohjanmaa	86	96	90	91	100
12 Pohjanmaa	79	99	97	99	95
13 Pohjois-Pohjanmaa	98	99	89	99	100
14 Kainuu	96	100	100	96	66
15 Lappi	90	92	81	97	48
koko maa	88	97	87	92	92

Tuotantoehtoien rikkomuksista annetut seuraamukset

Neuvoston asetuksen 2092/91 9 artiklan 9 kohdan mukaisia seuraamuksia (määräaikainen erottaminen valvontajärjestelmästä tai markkinointikielto) annettiin kasvintuotannon osalta 8,9 %:lle valvontaan kuuluvista toimijoista, mikä oli 0,8 % enemmän kuin vuonna 2005. Kasvu johtuu pääosin rinnakkaisviljelystä annettujen markkinointikieltojen määrän kasvusta. Markkinointikiellon yleisin syy oli edelleen rinnakkaisviljely. Valvontajärjestelmästä erotettiin määräajaksi neljä toimijaa (taulukko 9).

Kirjallisia huomautuksia saaneiden toimijoiden osuus (30,5 %) kasvoi 4,3 % vuoteen 2005 verrattuna. Tavallisimmat huomautuksen aiheet olivat puutteelliset muistiinpanot ja puutteet viljelykierrosta.

Taulukko 9. Tuotanto-ohjeiden rikkomuksista annetut seuraamukset 2006 (kpl, % luomutiloista) sekä vertailu vuosiin 2002 -2005.

Puute	Erottamisen valvontajärjestelmästä	Markkinointikielto	Huomautus	Yhteensä
Puutteet luomusuunnitelmas- sa	-	2 (0,1%)	154 (4,0%)	156 (4,0%)
Puutteet lohkomuistiinpanois- sa tai kirjanpidossa	-	2 (0.1%)	321 (8.3%)	323 (8.4%)
Muuntogeenisten organismien käyttö	-	-	-	-
Rinnakkaisviljely	-	267 (6.9%)	48 (1.2%)	315 (8.1%)
Tavanomaisen lisäysaineiston käyttö	-	54 (1.4%)	99 (2.6%)	153 (4.0%)
Puutteet maan hoidossa tai viljelykierrossa	2 (0,1%)	10 (0.3%)	342 (8.8%)	354 (9.2%)
Kielletyn lannoitteen käyttö tai varastointi	-	1 (0.0%)	2 (0.1%)	3 (0.1%)
Puutteita lannan käsittelyssä ja käytössä	-	1 (0,0%)	23 (0.6%)	24 (0.6%)
Kielletyn torjunta-aineen käyt- tö tai varastointi	-	-	2 (0,1%)	2 (0.1%)
Puutteet tuotteiden varastoin- nissa, jalostuksessa tai kulje- tuksessa	-	1 (0,0%)	22 (0,6%)	23 (0,6%)
Puutteet tuotteiden merkin- nöissä	-	-	7 (0,2%)	7 (0,2%)
Muut	2 (0,1%)	4 (0.1%)	160 (4.1%)	166 (4.3%)
Tiloja, joille on aiheutunut seuraamus vuonna 2006	4 (0,1%)	342 (8,8%)	1180 (30.5%)	1526 (39.5%)
2005	3 (0,1%)	334 (7.9%)	1106 (26.2%)	1443 (34.1%)
2004	0 (0,0%)	266 (5.5%)	1180 (24.6%)	1446 (30.1%)
2003	2 (0.0%)	318 (6.5%)	958 (19.6%)	1278 (26.1%)
2002	3 (0.1%)	384 (7.7%)	1355 (27.2%)	1742 (35.0%)

Eläintuotannon osalta neuvoston asetuksen mukaisia seuraamuksia annettiin tuotanto-
ja ylimääräisten tarkastusten perusteella yhteensä 24 kpl. Tämä on n. 5 % luomueläin-
tiloista (taulukko 10.). Toimijan valvontajärjestelmästä erottamiseen johtaneita seu-
raamuksia ei annettu vuonna 2006, joten seuraamukset olivat kaikki markkinointikielto-
ja. Aiempien vuosien tapaan eniten markkinointikieltoja aiheuttivat puutteet eläinten
ruokinnassa (9 kpl). Eläinten ruokintaa koskevien tuotantovaatimusten kiristyminen to-
dennäköisesti ylläpitää tätä kehitystä vielä tulevinakin vuosina. Ulkoiluvaatimusten
puutteista annettujen seuraamusten määrä pysyi viime vuoden tasolla. Aiemmin ulkoi-
luvaatimusten puutteet ovat olleet ruokinnan ohella merkittävimmät seuraamuksiin
johtaneet rikkomukset.

Kirjallisia huomautuksia annettiin edelleen eniten dokumentoinnin puutteista, yhteensä
54 kpl (12,5 %). Muistiinpanojen lisäksi runsaasti huomautuksia oli annettu ruokinnan
ja eläinsuojien/ulkoilutilojen vaatimusten puutteellisesta toteutumisesta. Tämä noudat-
taa edellisen vuoden valvonnan tuloksia.

Markkinointikieltojen osuus nousi jonkin verran (4,9 → 5,6 %) kun taas huomautusten
osuus laski (41,5 % → 37,5 %) vuoteen 2005 verrattuna. Ottaen huomioon toimijoiden
määrän kasvun (+7 %) ja ruokintavaatimusten tiukentumisen, ei seuraamusten mää-
rän pientä nousua voida pitää vielä merkittävänä. Toimijat kykenivät vastaamaan
muuttuneisiin ruokintavaatimuksiin odotettua paremmin, sillä vaikka ruokintaa koskevi-
en markkinointikieltojen osuus nousi, niin huomautusten määrä laski (9,6 → 7,2 %).
Seuraamukset ovat toimijoille aiempia vuosia merkittävämpiä, koska luomukotieläintu-
ki edellyttää toimijalta tuotantovaatimusten noudattamista. Näin ollen sellaistenkin toi-
mijoiden osalta, jotka eivät markkinoi eläintuotteitaan luonnonmukaisina, seuraamuk-

sen saamisella voi olla taloudellista merkitystä siitä aiheutuneen tuen leikkaamisen vuoksi.

Huomautuksilla tarkoituksena on ehkäistä markkinointikieltotapauksia. Matalampi huomautuskynnys näyttää toimivan ennaltaehkäisevänä seuraamusten osalta. Tämä edellyttää kuitenkin, että toimijaa ei huomauteta samasta puutteesta useita kertoja, vaan myös muita seuraamuksia käytetään.

Taulukko 10. Eläintuotannon tuotanto-ohjeiden rikkomuksista annetut seuraamukset (kpl), sekä % tiloista.

Puute	Markkinointikielto	Huomautus	Yhteensä
Eläinten alkuperä	3 (0,7%)	4 (0,9%)	7 (1,6%)
Siirtymävaihe	0 (0,0%)	3 (0,7%)	3 (0,7%)
Ruokinta	9 (2,1%)	31 (7,2%)	40 (9,3%)
Eläinsuoja/ulkoilutilat	2 (0,5%)	31 (7,2%)	33 (7,6%)
Ulkoilu	3 (0,7%)	23 (5,3%)	26 (6,0%)
Muistiinpanot	2 (0,5%)	54 (12,5%)	56 (13,0%)
Tuotteiden jalostus	3 (0,7%)	1 (0,2%)	4 (0,9%)
Muut	2 (0,5%)	15 (3,5%)	17 (3,5%)
Yhteensä	24 (5,6%)	162 (37,5%)	186 (43,1%)

Luomuelintarvikkeiden alhaisen jalostusasteen valmistuksen valvonta

Alhaisen jalostusasteen valmistuksen valvonnan piiriin kuuluvien maatilojen määrä, 124 toimijaa, pysyi edellisen vuoden tasolla.

Luomulisäysaineiston pakkaaminen, tukkukauppa ja maahantuonti

Vuoden 2006 lopussa luomuvalvontaan kuului 30 lisäysaineiston pakkaajaa. Pakkaajien määrä aleni yhdellä vuodesta 2005.

3.2. Luomurehujen valvonta

Luomurehuvalvonnan tarkastukset hoidettiin keskitetysti suoraan Evirasta. Neuvoston asetuksen 2092/91 lisäksi tarkastukset kattoivat muiden rehusäädösten mukaisia vaatimuksia. Evira ylläpiti luomutuottajille suunnattua rehulistaa internet-sivuillaan. Luetteloa julkaistaan Luomulehdessä.

3.3. Luomuelintarvikkeiden valvonta

Luomuelintarvikkeiden tuotantotarkastuksista 84 % oli maksullisia ja 16 % maksuttomia. Tarkastustyön tuottavuutta kuvaava tarkastusten määrä/henkilötyövuosi (htv) oli vuonna 2006 223 kpl/htv (laskuperuste 0,4 htv/oma tarkastaja ja yhteensä 0,5 htv valtuutetut tarkastajat ja tarkastuseläinlääkärit). Tarkastustyön tuottavuus laski edelliseen vuoteen (257 kpl/htv) verrattuna 15 % (taulukko 2).

Vuonna 2006 tehdyissä tarkastuksissa käytiin läpi kaikki luomuelintarvikkeiden valmistusta, valmistuttamista ja maahantuontia koskevat vaatimukset. Aiemman Elintarvikeviraston ja myöhemmin Eviran omat tarkastajat ja tarkastuseläinlääkärit tekivät 249 (70 %) tarkastusta. Tavoitteeseen, jonka mukaan omat tarkastajat olisivat tehneet 70 % tarkastuksista, päästiin. Valtuutetut tarkastajat tekivät 30 % tarkastuksista.

Tavoite käyttää riskinarviointia tarkastustoimeksiantojen kohdentamisessa tarkastajille toteutettiin siten, että tarkastukset annettiin tehtäväksi kokeneimmille valtuutetuille tarkastajille. Tarkastuskohteita jaettiin 5 -21 tarkastusta/valtuutettu tarkastaja. Tarkastukset oli tavoitteena keskittää tietyille valtuutetuille tarkastajien riittävän ammattitaidon ylläpitämiseksi ja kehittämiseksi. Parhaaseen mahdolliseen tilanteeseen ei päästy tavoitetarkastusmäärän kohdalla, koska tarkastusmatkat olisivat muodostuneet kohtuuttomiksi alueilla, joissa tarkastuskohteita on harvassa.

Eviran omat tarkastajat tekivät alkutarkastukset. Kaikki luonnonmukaisen tuotannon valvontajärjestelmään hakeneet ja alkutarkastuksen läpäisseet toimijat hyväksyttiin valvonnan piiriin ja kirjattiin luomurekisteriin (taulukko 11).

Taulukko 11. Luomuelintarviketarkastusten ja päätösten määrät tarkastustyypeittäin

	Tarkastustyyppi					yhteensä
	alku-tarkastus	tuotanto-tarkastus	uusinta-tarkastus	ylimääräinen tarkastus	ristiin-tarkastus	
	kpl	kpl	kpl	kpl	kpl	kpl
toimijoita	26	384				384
yhteensä tarkastuksia	26	358	6	3	3	386
yhteensä päätöksiä	26	358	6	2*	3	394
ei huomauttamista	26	255	6	2	1	287
huomautus		102	0	0	2	104
vastinepyyntö+ kielto		2+1	0	0	0	2+1
poistamispäätös						40

* yhden käsittely kesken

Tuotantotarkastuksissa eriaisteisia puutteita havaittiin luomusäädösten noudattamisessa 102 tarkastuksessa (28,4 %). Eniten virheitä ja puutteita todettiin luomutoimintaa koskevassa kirjanpidossa ja omavalvontasuunnitelmissa. Kirjanpidossa todettiin erityisesti puutteita siinä, ettei toimija ollut vaatinut tavarantoimittajaltaan kirjallista todistusta luomuvalvontaan kuulumisesta (37 toimijaa). Omavalvontasuunnitelmista puuttui yleisimmin suunnitelma toimenpiteistä, joihin toimija ryhtyy epäillessään, että vastaanotettu, valmistettu tai luovutettu luomutuote-erä ei täytä luomusäädösten vaatimuksia (13 toimijaa) tai kirjanpidon suunnitelma (16 toimijaa) taikka koko omavalvontasuunnitelma oli puutteellinen (9 toimijaa). Luomutuotteiden erilläänpito oli yleensä hoidettu asianmukaisesti.

Myös tuotteiden koostumus ja luomumerkinnot olivat pääsääntöisesti säädösten mukaiset. Kertomusvuonna todettiin kahden toimijan toiminnassa sellaisia puutteita, että toimijoille lähetettiin kuulemiskirje ennen päätöksentekoa. Toinen tapaus johti kieltopäätökseen.

Tavoitetta painottaa kirjanpidon tarkastusta ja antaa lisäohjeita omavalvontaan on toteutettu painottamalla kirjanpidon ja omavalvontasuunnitelmien tarkastusta tarkastajille järjestetyssä koulutuspäivässä.

Tavoitetta tarkastaa tehostetusti luomuluonnontuotteita käsitteleviä toimijoita ja kehittää keruutuotteiden valvontaa kokonaisuutena (esim. vertailemalla valvontamenettelyjä muiden jäsenmaiden menettelyihin) on toteutettu keskittymällä toiminnan luotettavuuden todentamiseen. Eviran edustajat kävivät tutustumassa muiden maiden keruutuotevalvontaan Bosniassa järjestetyn luomukeruutuotantoalan konferenssin yhteydessä. Keruutuotantoa ja -tuotteita koskevat ohjeet on päivitetty ja yhtenäistetty.

Ylimääräisiä tarkastuksia tehtiin kohteisiin, joiden toiminnassa oli havaittu epäselvyyksiä toisen kohteen tarkastuksen yhteydessä. Vuonna 2006 tavoitteena oli tehdä ylimääräisiä tarkastuksia noin 15 kpl (4 %). Niitä tehtiin kolme. Torjunta-ainejäämälöydöksen johdosta tehty ylimääräisen tarkastus johti lisäselvityksiin, jotka jatkuvat vuoden 2007 puolelle. Kahdessa muussa ylimääräisessä tarkastuksessa toiminta todettiin vaatimustenmukaiseksi.

Uusintatarkastukset tehtiin kohteisiin, joissa oli todettu useita puutteita tai määräysten vastaisuuksia varsinaisella tuotantotarkastuksella ja joissa haluttiin varmistaa korjaavien toimenpiteiden riittävyys jälkivalvonnalla. Tarkastusten painopisteenä oli kirjanpidon tarkastus. Uudella käynnillä ei havaittu enää puutteita.

Ristiintarkastuksien tekoa jatkettiin. Kohteet valittiin edellisillä tarkastuksilla tehtyjen havaintojen perusteella. Tarkastusten kohteena olivat vilja ja kananmunat. Ristiintarkastukset johtivat korjauskehotukseen kahden toimijan kohdalla. Liha-alaa koskeva ristiintarkastus tehtiin luomuvalmistuksen ja markkinavalvonnan välillä. Lihan virheellinen markkinointi saatiin lopetettua. Kananmunissa havaittu virheellinen leimaus (luomukananmuna leimattu tavanomaiseksi, mutta markkinoitu luonnonmukaisesti tuotettuna) saatiin selvitettyä ja korjattua.

Taulukko 12. Luomuelintarvikevalvonnassa rikkomuksista annetut seuraamukset (kpl), sekä % toimijoista

Puute	Huomautus	Markkinointikielto	Muut
omavalvonta puutteellinen kpl (%)	33 (9%)		
kirjanpito puutteellinen	52 (14%)		
valmistuttajan erityisvaatimukset*	1 (5%)		
erilläänpito puutteellinen*	12 (4%)		
kuljetusjärjestelyt puutteelliset*	10 (3%)		
koostumuspuute*	5 (2%)	1	
merkintäpuute	14 (4%)	1	
Yhteensä toimijalla puutteita	102 (28%)		

* ei koske kaikkia toimijoita

Luomuvalvonnasta lähetettiin **markkinavalvontaa** varten kolme valvontapyyntöä. Kahdessa tapauksessa syynä oli kaksi alkutuotannon tarkastuksella havaittu luomutuotteiden ostaja, joka ei kuulunut luomuvalvonnan piiriin, sekä kolmannessa lese-erien mahdollinen sekoittuminen. Havaitut virheet korjattiin.

Tutkimukset: Luomutarkastusten yhteydessä otettiin aiempien vuosien tapaan näytteitä torjunta-ainejäämätutkimuksia varten. Torjunta-aineita tutkittiin 12 viljanäytteestä, joista torjunta-ainejäämiä ei todettu. Eviran muun torjunta-ainevalvonnan yhteydessä otettiin luomuperuna- lastenruoka- porkkana-, tomaatti- ja ruisleipänäytteitä. Luomuruisleivästä todettiin klormekvattijäämä. Jäämän alkuperää ja syytä selvitetään. Selvitys valmistuu vuonna 2007.

Säteilytyksen osoittamiseksi Evira tutkitutti viisi luonnonmukaisesti tuotettua ravintolisänäytettä. Tutkimusten perusteella yksi näyte oli säteilytetty. Tuotteen suhteen ryhdyttiin valvontatoimenpiteisiin elintarvikelain nojalla, koska tuote oli myös elintarvikelain nojalla annettujen säädösten vastainen. Evira teki siitä neuvoston asetuksen 2092/91 10a artiklan mukaisen notifi kaation. Notifi kaatio tehtiin myös Tullilaboratorion valvonnassaan toteaman ravintolisän säteilytyksen johdosta.

Taulukko 13. Luomuelintarviketutkimukset vuonna 2006

	näyt-teitä	ei hav. määriä	jäämä	toimenpide
torjunta-aine tutkimus				
Luomuvalvonta:				
ruis	3	3		
kaura	5	5		
vehnä	4	4		
Elintarvikevalvonta:				
ruisleipä	1		0,032 mg/kg	selvitys käynnissä
paprika	1	1		
lastenruoka luomu-omenasose	1	1		
porkkana	1	1		
säteilytystutkimus		ei säteilytettyä ainesta	sis. säteilytettyä ainesta	
Elintarvikevalvonta:				
ravintolisä	5	4	1	valvontapäätös kuntaan, 10 a notifi kaatio

Vuonna 2006 myönnettiin neuvoston asetuksen (ETY) 2092/1991 11 (6) artiklan tarkoittamia maahantuontilupia seitsemälle toimijalle ja komission asetuksen 207/1993 (muut. (EY) 2020/2000) tarkoittamia ainesosalupia kahdelle toimijalle. Yksi ainesosalupa evättiin. Sertifikaatteja annettiin 54 kappaletta (taulukko 14).

Taulukko 14. Maahantuonti- ja ainesosaluvat

lupatyyppi	Lupia			Sertifikaatteja	
	haettu	myönnetty	evätty	pyydetty	annettu
	kpl	kpl	kpl	kpl	kpl
maahantuontilupa	7	7	0		
ainesosalupa	3	2	1		
sertifikaatti				54	54

Vuoden 2006 yhtenä tavoitteena oli valvoa tavaramerkeissä olevia luomuviitauksia yhteistyössä tullin ja kunnallisten valvontaviranomaisten kanssa erityisesti ravintolien osalta ja tiedottaa asiasta toiminnanharjoittajille. Asiasta lähetettiin lehdistötiedote ja se on ollut Patentti- ja rekisterihallituksen kotisivuilla uusien tavaramerkkihakijoiden nähtävillä. Toimijoita on muistutettu asiasta vuonna 2006 tarkastusten aikana. Eviran ja tullin ravintolisäprojektissa on valvottu myös tavaramerkkiä. Poikkeamia ei havaittu luomuviitauksien osalta.

Tavoite päivittää luonnonmukaisen tuotannon ohjeet ja lomakkeet uutta lainsäädäntöä vastaaviksi ja tiedottaa uudesta lainsäädännöstä toimijoille toteutettiin muokkaamalla tarkastuslomakkeet sekä päivittämällä ohjeet ja tarkastajan käsikirja ajanmukaisiksi. Ohjeiden modulointi siirrettiin vuosille 2007 - 2008.

Tuotantotarkastuksista tehtävien päätösten sisältöä oli tavoitteena kehittää siten, että otetaan huomioon erityisesti kuulemismenettely myös tapauksissa, joissa toimijalle annetaan korjauskehoitus, mutta ei ankarampaa sanktiota (so. hallintolain (434/2003) asettamat vaatimukset päätösten perustelusta ja toimijan kuulemisesta päätöksenteon yhteydessä). Menettely otetaan käyttöön vuonna 2007.

Tukkuja ja varastoja varten laadittiin omavalvontaohjeet ja ne otettiin käyttöön. Elintarvikkeiden valvontajärjestelmään kuuluville toimijoille suunnatun ohjeen päivitys saatettiin loppuun vuoden 2006 alussa ja ohje päivitettiin Eviran ohjeeksi.

Elintarvikelain (23/2006) vaikutus luomuvalvontaan selvitettiin käyttäen hyväksi ”EVI valvonnan keinot” ryhmän muistiota (1.2.2006), jossa todettiin, että luomutarkastuksiin ei sovelleta elintarvikelakia. Elintarvikelain hallinnollisten pakkokeinojen käyttö luomuvalvonnassa noudattaa järjestystä 1. 2092/91 ja 336/2005, 2. 1100/1994. 3. 23/2006. Eviran ja tullin luomuvalvonnan käytännön työnjakoa selkeytetään yhdenmukaistamalla valvontavelvoitetulkinnat.

Luomuvalvonnan strategiatyö (ml. tuloksellisuuden mittareiden kehittäminen) eteni jonkin verran. Todettiin, että strategiatyötä kannattaa kehittää koko luomuvalvonnan osalta samansuuntaisesti ja –aikaisesti ottaen huomioon Eviran valmisteilla olevan strategian.

3.4. Valvottua tuotantoa -luomumerkin valvonta

Vuoden 2006 aikana luomumerkin käyttöoikeus myönnettiin 10 uudelle toimijalle, mikä lisäsi voimassaolevien käyttöoikeuksien määrää noin 1 prosentilla. Toimijaryhmittäin muutokset ilmenevät oheisesta taulukosta 15.

Merkkiä aktiivisesti käyttävien toimijoiden määrä on kuitenkin pienempi, sillä merkin käyttöoikeuden 1998 -2007 saaneista toimijoista 145 kpl on poistunut valvonnasta. Siten toimijoita, joilla on oikeus käyttää merkkiä, oli yhteensä 614 kpl 31.1.2007.

Luomumerkin käytön valvontaa koskevaa ohjeistusta tarkastajille uudistettiin siten, että merkin käyttöehtojen tarkastaminen on selkeä osa myös valmistustoiminnan tarkastusta. Merkin valvonta valmistustoiminnan valvonnan yhteydessä sovittiin aloitettavaksi vuoden 2007 alusta. Näin mahdolliset virheet voidaan havaita paremmin jo ennen kuin tuotteet pääsevät markkinoille.

Taulukko 15. Luomumerkin käyttötilanne 31.1.2007. kumulatiivisesti.

	Merkin käyttöoikeutta hakeneiden toimijoiden lukumäärä (kpl) kumulatiivisesti				
	2003	2004	2005	2006	2007
Voimassaolevia käyttöoikeuksia	657	695	722	749	759
joista uusia käyttöoikeuksia	63	38	27	27	10
Edellisen vuoden aikana poistuneita toimijoita	26	22	26	20	14
Aktiivisia merkinkäyttäjiä	594	610	611	618	614
Myönnettyjä käyttöoikeuksia (kumulatiivisesti) toimijaryhmittäin:					
Maataloustuotanto	231	246	255	263	267
Valmistus ja maahantuonti, yhteensä	426	449	467	486	492
Maataloustuotanto + valmistus	77	88	97	106	108
Leipomot	58	61	62	63	65
Paistopisteet	118	118	118	118	118
Myllyt	11	11	11	13	13
Eläinperäiset tuotteet	55	59	64	66	67
Pakkaus ja maahantuonti	24	25	26	29	29
Muut	83	87	89	91	92

4. HENKISTEN VOIMAVAROJEN HALLINTA JA KEHITYS

4.1. Luonnonmukaisen tuotannon valvonnan henkilöresurssit

Evira

Eviran luomuvalvonnassa oli laskelmallisesti käytössä n. 30 htv:n henkilöresurssit vuonna 2006. Siementarkastus- ja luomuvalvontayksikössä (3 ylitarkastajaa, 2 tarkastajaa, taloussihteeri ja toimistosihteeri) käytettiin siitä n. 5,3 htv. Rehujen luomuvalvonnassa käytettävä henkilötyövuosien määrä pysyi edellisvuoteen nähden samanlaisena, eli n. 0,4 htv. Elintarvikkeiden valmistuksen, valmistuttamisen, varastoinnin, tukku-kaupan, kaupanpidon ja maahantuonnin luomuvalvonnasta ja sen kehittämisestä vastasivat 2 ylitarkastajaa ja 3 tarkastajaa, yhteensä n. 4,2 htv. Luomutarkastuksia teuras-tamoissa ja niiden yhteydessä olevissa laitoksissa teki 6 tarkastuseläinlääkäreitä (alle 0,1 htv).

Valtuutetut tarkastajat

Vuonna 2006 maataloustuotannon tarkastuksia teki 115 ja elintarvikkeiden valmistuksen tarkastuksia 11 valtuutettua tarkastajaa, joiden tarkastuspalveluja käytetään erillisten ostopalvelusopimusten mukaisesti. Maataloustuotannon valvonnassa palveluiden määrä vastaa noin 8,6 htv:ta ja valmistuksen valvonnassa noin 0,8 htv:ta.

Taulukko 16. Henkisten voimavarojen hallinta

Henkilötyövuosia (htv = 220 työpäivää)	2002	2003	2004	2005	2006	tavoite 2007
Evira/SILU/Luomuvalvontajaos	5,7	6,0	5,8	6,1	5,3	5,3
Evira/SILU tukipalvelut	1,2	1,2	1,3	1,1	1,1	1,1
Evira/RELA			0,3	0,4	0,4	0,4
TE-keskukset	12,2	11,8	10,2	10,0	9,47	9,04
Ostopalvelutarkastajat – arvio	12,6	11,2	10,8	8,9	8,9	8,7
MAVA luomuvalvonta yhteensä	31,3	30,1	28,1	26,5	25,3	24,4
Evira/TUMA* luomuvalvonta	4,0	3,7	3,0	4,4	4,2	4,2
Evira/TUMA tukipalvelut	0,0	0,0	0,0	0,0	0,3	0,3
Ostopalvelutarkastajat	0,5	0,5	0,5	0,6	0,6	0,8
TUMA luomuvalvonta yhteensä	4,5	4,2	3,5	5,0	5,1	5,3

* Tuoteturvallisuus ja tuotemerkkinointiyksikkö (Tuma)

Maataloustuotannon luomuvalvontaan ostopalveluina käytetyt resurssit vähenivät henkilötyövuosina mitattuna 4 %. Tämä johtuu tarkastettavien toimijoiden kokonaismäärän vähentymisestä ja oman tarkastajan käytöstä.

Taulukko 17. Maataloustuotannon luomuvalvontaan ostopalveluina käytetyt resurssit vuosina 2002 - 2006.

	2002	2003	2004	2005	2006
Toteutunut htv	12,6	11,2	10,65	8,92	8,55
Muutos % edelliseen vuoteen	+16	-9	-4	-16	-4

4.2. Kouluttaminen ja oman osaamisen kehittäminen

Ammattitaitoa ja kansainvälistä verkostoa kehitettiin mm. osallistumalla BioFach – messuille ja tutustumalla Viron luomuvalvontaan.

Valtuutettujen tarkastajien koulutus

Taulukossa 18 on esitetty yhteenveto Eviran järjestämästä koulutuksesta valtuutetuille tarkastajille, tarkastuseläinlääkäreille ja TE –keskuksille. Taulukossa 19 on tietoja koulutukseen osallistumisesta.

Taulukko 18. Yhteenveto järjestetystä koulutuksesta vuonna 2006.

AIKA	AIHE	PAIKKA	JÄRJESTÄJÄ
9.3.06	eläimet	Kuopio	KTTK
23.3.06	kasvit	Ylivieska	KTTK
29.3.06	elintarvikkeet	Tampere	EVI
30.3.06	kasvit	Tampere	KTTK
6.4.06	kasvit, ruotsinkielinen	Vaasa	KTTK
syksy	Palautepäivät	alueittain	TE –keskukset
8.-9.11.06	Neuvottelupäivät	Helsinki	EVIRA

Evira järjesti maataloustuotannon tarkastajille neljä koulutuspäivää, joiden ohjelma rakentui ajankohtaisten asioiden lisäksi kahden erikoisteeman (maan hoito, viljelykierto, lannoitus sekä asiakkaiden ja tarkastajien vuorovaikutus tarkastuksella) ympärille. Kolmen kasvintuotantoon keskittyneen tilaisuuden lisäksi järjestettiin yksi eläintuotantoon suuntautunut koulutus.

Alkuvuodesta aikaisempi Elintarvikevirasto järjesti valtuutetuille tarkastajille ja tarkastuseläinlääkäreille suunnatun luomuelintarvikkeiden koulutustilaisuuden. Lisäksi tar-

kastuseläinlääkäreille pidettiin luento teurastamojen luomuvalvonnasta eläinlääkäreiden koulutuspäivillä ja maahantuontivalvonnasta luento tullivirkailijoille ns. tullikoulussa. Valtuutettujen tarkastajien ammattitaitoa kehitettiin lisäksi yhteisillä tarkastuskäynneillä kokoneen tarkastajan kanssa. Erityisesti monialatarkastajat osallistuivat tällaisille käynneille.

Taulukko 19. Valtuutettujen tarkastajien osallistuminen koulutukseen vuonna 2006.

Keskeisistä laadullisia suoritteita	2002	2003	2004	2005	2006	tavoite 2007
Koulutukseen osallistuneet maataloustuotannon (% valtuutetuista)	88	93	97	97	97	99
Koulutukseen osallistuneet luomuelintarvikkeiden tarkastajat (% valtuutetuista)	69	67	71	75	63	99

TE-keskusten koulutus

TE-keskusten neuvottelupäivät järjestettiin Helsingissä 8.-9.11., jossa osallistujia oli 14 TE-keskuksesta.

4.3 Yhteistyö viranomaisten, luomuvalvontaorganisaatioiden ja muiden sidosryhmien kanssa

Maa- ja metsätalousministeriön tietopalvelukeskus TIKE

Loppuvuodesta 2006 aikana Evira ja TIKE aloittivat Eurostatin rahoittaman yhteistyöprojektin, jonka tavoitteena on parantaa luonnonmukaista tuotantoa kuvaavien tilastojen laatua ja kehittää luomusatkyselyyn liittyviä tilastollisia menetelmiä. Uusilla menetelyillä voidaan tuottaa tarkempaa tietoa luomukasvintuotannosta, sadon määrästä ja laadusta sekä sadon käytöstä. Samalla kartoitetaan olemassa olevien tilastollisten ja hallinnollisten tietolähteiden käyttökelpoisuutta ja hyödyntämismahdollisuuksia luomutuotannon tilastoinnin kannalta.

Yhteistyö yksityisten luomusertifioijien kanssa

Vuonna 2003 aloitettua yhteistyötä koskien lisäsertifiointia USDA-tuotantoehtojen mukaan jatkettiin Luomutuotannon edistäjät ry:n kanssa. Käytännössä yhteistyö merkitsi yksityisten sertifioijien tarpeiden huomioimista TE-keskusten valvontatyössä ja yhteisten koulutustilaisuuksien järjestämistä.

Osallistuminen kansainväliseen luomutarkastuslaitosten yhteistoimintaan

Eviran edustaja osallistui EOCC:n kokoukseen Nürnbergissä helmikuussa, jossa ylitarkastaja Sampsa Heinonen valittiin EOCC:n yhteyshenkilöksi vastaperustetun maailmanlaajuisen luomutarkastuslaitosverkoston (World Certification Body Forum, CB Forum) johtokuntaan.

Vuoden aikana EOCC:n sisäinen keskustelu ja toiminta painottuivat valmisteilla olevaan EY:n neuvoston asetuksen uudistukseen.

Marraskuussa CB Forum, EOCC ja IFOAM järjestivät Roomassa ensimmäisen kansainvälisen luomuvalvontaa käsittelevän konferenssin, jonka keskeisiä aiheita olivat mm. riskipohjaiset tarkastukset ja ryhmäsertifiointi.

Pohjoismaiden ja Baltian maiden luomutarkastuslaitosten vuotuista seminaaria ei poikkeuksellisesti järjestetty vuonna 2006.

4.4 Viestintä

Valvonnasta tiedotetaan ensisijaisesti kirjeitse suoraan asiakkaille. Tämän lisäksi julkaistiin lehdistötiedotteita ja laadittiin asiantuntija-artikkeleita lehtiin. Luomulehdessä pidettiin säännöllistä asiantuntijapalstaa. Kutsusta Eviran luomuasiantuntijat ovat luenneet erilaisissa seminaareissa.

Vuoden 2006 aikana tehtiin lehdistötiedote edellisen vuoden valvontatuloksista. Vastaava tiedote tehtiin myös tavaramerkkien luomuviihtauksia koskevasta siirtymäajan päättymisestä. Asiakastytyväisyystutkimuksen tuloksista tiedotettiin. Niistä ja keruutuotevalvonnasta laadittiin artikkeli Eviran Kaari -lehteen. Finfoodin lehteen kirjoitettiin luomuelintarvikevalvonnan kansainvälisistä kontakteista. Luomulehteen laadittiin artikkeli luomutoimijoita koskevistä tarkastusmaksuista.

Luomuelintarviketoimijoille tiedotettiin luomumaksuista ja siirtymäajan päättymisestä tavaramerkkien osalta. Luomuelintarvikevalvonnan tekemä asiakastytyväisyystutkimus toi esiin tarpeen lisätä tiedottamista toimijoille. Sitä varten suunniteltiin säännöllistä tiedotusmuotoa ja päätettiin aloittaa vuoden 2007 alussa Luomuinfo eli sähköpostitse lähetettävä ajankohtaistiedote, jonka kohderyhmänä ovat luomuelintarviketoimijoiden lisäksi tarkastajat. Ennen Luomuinfon aloittamista käytettiin sähköpostia toimijoille suunnattuun tiedottamiseen – mm. organisaatiomuutoksesta ja asiakastytyväisyystutkimuksen tuloksista tiedotettiin sähköpostilla.

Taulukko 20. Valvonnasta tiedottaminen vuonna 2006, lukumäärä (kpl)

	SILU	TUMA
Kohdetiedottaminen asiakkaille (toimijakirjeet)	3	3
Lehdistötiedotteet	1	3
Asiantuntija-artikkelit	8	1
Esitelmät	5	1
Sidosryhmätiedotus (Kaari)	1	2

5. LAADUNHALLINTA JA SEN KEHITYS

Eviran luomuvalvonnan yhtenä tavoitteena kehittää ja toteuttaa rehu- ja elintarvikevalvonta-asetuksen (EY) N:o 882/2004 edellyttämää monivuotista kansallista valvontasuunnitelmaa osana eri tehtäväalueiden valvontaohjelmia. Luomuvalvonnan osuus kirjoitettiin valmisteilla olevaan valvontasuunnitelmaan.

Luomuelintarvikevalvonnan toteuttaman asiakastytyväisyystutkimuksen tuloksia alettiin hyödyntää luomuvalvonnan laadun kehittämisessä. Tiedotuksen lisäämisen lisäksi tarkastusaluejaolla parannetaan tarkastajien tavoitettavuutta. Luomuvalvontaan hakeutumista pyrittiin helpottamaan lisäämällä neuvontaa luomuoimavalvonnan laatimisessa ja tarjottiin toimijoiden käyttöön osittain esitetyt suunnitelmiä. Asiakastytyväisyystutkimuksen mukaan luomuoimajoihin toivottiin lisää selkeyttä. Ohjeiden muokaus sellaiseksi, että toimija saa vain omaa toimintaa koskevia tietoja, toteutetaan vuonna 2007. Toimijat toivoivat myös sääntöjen tulkinnan yhdenmukaistamista. Tulkin-toja kootaan aiempaa järjestelmällisemmin.

Tarkastajien auditointi

Vuonna 2006 auditointiin 17 maataloustuotannon valtuutettua tarkastajaa, mikä on 15 % tarkastuksia tehneistä tarkastajista (taulukko 21.). Auditoiduille tarkastajille annettiin palautetta kirjallisen raportin muodossa. Auditointikriteeristö oli neliosainen, jossa pisteytettiin tarkastusten läpivienti (0-4), tieto (0-2), taito (0-2) ja sosiaalinen kanssakäyminen (0-2). Yhteispistemäärä on enimmillään 10. Vuoden 2006 auditointien pistekeskisarvo oli 7,8 (2005 7,7). Auditointien perusteella voidaan todeta, että tarkastusten laatu on koko ajan parantunut ja riskinarviointia osataan käyttää aiempaa paremmin.

Tavoitteeseen tehdä luomuelintarvikevalvonnassa neljä auditointia ei vuonna 2006 päästy, vaan auditointien määrä jäi kolmeen. Lisäksi tehtiin tarkastuseläinlääkäriin ja valtuutettujen tarkastajien tutorointeja: monialatarkastajaksi aikovat tarkastajat olivat mukana yhteensä 15 tarkastuksella (taulukko 21).

Taulukko 21. Auditoitujen tarkastajien määrä vuonna 2002 -2006.

	AUDITOITUJEN TARKASTAJIEN MÄÄRÄ			
	maataloustuotannon valvonta		elintarvikevalvonta	
	kpl	% tarkastajista	kpl	% tarkastajista
2006	17	15	3	27
2005	20	17	3	19
2004	28	20	2	18
2003	32	21	-	-
2002	25	15	-	-

TE-keskusten maaseutuosastot

TE-keskusten maaseutuosastojen toiminnan laatua seurattiin:

- Selvittämällä, täyttävätkö tuotantotarkastuspäätösten käsittelyajat MMMa:n 336/2005 vaatimukset.
- Selvittämällä tuotanto-ohjeiden rikkomuksista annetut seuraamukset. Erityisesti tarkastellaan TE-keskuskohtaisesti seuraamusten suhteellisissa määrissä tapahtuneita muutoksia. Muutokset seuraamusten suhteellisissa määrissä antavat tietoa TE-keskusten toimintaprosesseissa mahdollisesti tapahtuneista muutoksista.
- Auditoimalla viiden TE-keskuksen luomuvalvontaprosessin toimivuutta.

Tuotantotarkastuspäätösten käsittelyajat olivat vuonna 2006 keskimäärin 39 vuorokautta (vuonna 2005 38 vuorokautta).

Tuotantoehtojen rikkomuksista annettavat seuraamukset

Tuotantoehtojen rikkomuksista annettavat neuvoston asetuksen 2092/91 9 artiklan 9 kohdan mukaiset seuraamukset kasvoivat edellisestä vuodesta 0,9 %-yksikköä. Vuoden 2005 seuraamustaso on n. kahden prosenttiyksikön päässä TTS:ssä asetetusta tavoitteesta. Tulosten analysointi herättää jatkuvasti kysymyksen, onko seuraamusten määrä paras mittari mittaamaan valvonnan tuloksellisuutta.

Seuraamus (määräaikaisen erottaminen valvontajärjestelmästä tai markkinointikielto) määrättiin n. 9 %:lle toimijoista vuonna 2006. Tapauksista 78 %:lla markkinointikiellon syy oli rinnakkaisviljely, mikä kertoo osaltaan tilakoon nopeasta kasvusta, kun uusia lohkoja otetaan viljelyyn.

Toisaalta markkinointikieltoja joudutaan jatkuvasti antamaan ”turhaan”, koska viljelijä ei usein hae lupaa rinnakkaisviljelyyn, vaan tilan koko tuotanto käytetään omille tavanomaisille eläimille, jolloin markkinointikiellolla ei ole merkitystä. Jatkossa kannattaisikin selvittää ovatko seuraamukset jossain suhteessa tilan tuotteiden markkinointitapaan (luomu/tavanomainen).

Vuosien kokemus osoittaa, että ”turhiin” markkinointikieltoihin on vaikea vaikuttaa ohjeistuksella. Toisin kuin eläintuotantopuolella, ei rinnakkaisviljelystä aiheutuneesta markkinointikielloista ilmeisesti ole useinkaan mitään tukiseuraamuksia, mikä luonnollisesti vähentää toimijan motivaatiota välttää ”turhia” markkinointikieltoja.

Eläintarkastuspäätökset

Eläintuotannon osalta TE-keskusten päätöksenteon valvontaa tehtiin aiempaa pienemmällä otannalla. Laadunvalvontaa tehtiin vertailemalla tuotantotarkastuspöytäkirjoja niistä tehtyihin tuotantotarkastuspäätöksiin. Vertailun kohteena olleiden TE-keskusten (7 kpl) luomuvastaavat saivat henkilökohtaisen palautteen sähköpostitse.

Tulokset noudattavat aiempien vuosien tuloksia. Huomautustasolla tuotanto-ohjeiden puutteisiin tartutaan hyvin. Markkinointikieltojen osalta päätösten puutteet olivat yksittäisiä ja lähinnä rajatapauksia. Vaikka alueelliset ovat erot tasoittuneet, asiaan on kiinnitettävä huomiota.

TE-keskusten auditointi

Keskeisellä sijalla TE-keskusten laadunvalvonnassa vuonna 2006 oli TE-keskusten auditoinnit. Auditointeja tehtiin suunnitelman mukaisesti yhteensä 5 kpl. Vuonna 2006 auditointien tarkoituksena oli laadunvarmistuksen ohella kehittää TE-keskusten auditointiin soveltuvaa auditointimenetelmää. Tällaisista auditoinneista ei Evirassa ole juurikaan kokemusta.

Auditoinneissa ei havaittu poikkeamia. Poikkeamalla tarkoitetaan selvästi määräysten-vastaista toimintatapaa. Sen sijaan kehittämiskohteita ja vahvuuksia kirjattiin runsaasti. Vahvuudella tarkoitetaan hyvää toimintatapaa, joka kelpaa esimerkiksi myös muille TE-keskuksille. Ehdotetut kehittämiskohteet liittyivät useimmiten sijaisuuksien varmistamiseen, henkilöstön tehtävien ja vastuiden huolellisempaan kuvaukseen ja asiakaspalautteen järjestelmälliseen käsittelyyn.

Luomuelintarviketarkastukset

Tarkastusten laadunhallintaa kuvaa osaltaan tarkastukseen käytettävä aika. Luomuelintarvikevalvonnan tuotantotarkastus kesti keskimäärin 1,4 h. Omat tarkastajat käyttivät tarkastukseen aikaa keskimäärin 1,46 h ja valtuutetut tarkastajat 1,37 h. Tarkastusajat olivat hieman lyhyemmät kuin edellisvuonna.

Elintarviketoimijoiden tiloissa tehdyt tuotantotarkastukset aikaistuivat keskimäärin 27 päivää edellisvuodesta. Valtuutetut tarkastajat tekivät tarkastuksia kahdessa jaksossa: tammi-maaliskuussa ja elo-lokakuussa. Alkutarkastukset tehtiin pääsääntöisesti muutamassa viikossa hakemuksen saapumisesta virastoon.

Tuotantotarkastuksista tehtävät päätökset tulee säädösten mukaan valmistella 60 päivän kuluessa siitä, kun tarkastuskertomus on viraston käytettävissä päätöksentekoa varten. Vuonna 2006 päätösten läpimenoaika oli keskimäärin 32 päivää (22 päivää vuonna 2005) (taulukko 22). Päätöksistä valmisteltiin 92 % 60 pv:n määräajassa (96 % vuonna 2005). Luvussa ei ole huomioitu tarkastuksia, joiden päätöksenteko on ollut kesken maaliskuussa 2007. Päätöstenteko ruuhkautui loppuvuoteen. Myös huhtikuussa 2006 tehtiin paljon päätöksiä alkuvuoden tarkastuksista. Uuden viraston aloittaessa toimintansa ja viraston muuton aikana päätöksiä ei tehty.

Taulukko 22. Keskeisiä laadullisia suoritteita

Tuotokset ja laadunhallinta

Keskeisistä laadullisia suoritteita	2002	2003	2004	2005	2006	tavoite 2007
Maataloustuotanto						
Kasvintuotannon tarkastukseen käytetty aika (h/tarkastus)	2,43	2,25	2,05	2,00	2,04	2,00
htp/päätös TE-keskuksessa	0,50	0,49	0,45	0,45	0,47	0,46
Määräajassa (60 vrk) tehdyt päätökset, %	88	97	87	96	92	98
Vuoden aikana auditoituja tarkastajia (% valtuutetuista)	15 (25 /164)	21 (32 /151)	20 (28 /140)	17 (19/ 113)	15 (17 /116)	20 (23/ 115)
Asiakastyytyväisyys		3,87	3,90	3,77	-	4,00
Elintarvikkeet						
valmistuksen tarkastukseen käytetty aika (h/tarkastus)	..	..	1,6	1,6	1,4	1,6
Määräajassa (60 vrk) tehdyt päätökset, %		63	84	96	92*	100
Aika tarkastuksesta päätökseen ka.,pv		49	28	22	32*	alle 60

* lisäksi 36 tarkastuksen päätöksenteko kesken

6. TIETOVARANTOJEN JA TIETOTEKNIIKAN HYÖDYNTÄMISEN TILA JA KEHITYS

Tavoite käynnistää sähköisten tarkastuskertomusten ja mahdollisesti myös päätösten laatiminen luomuelintarvikevalvonnassa toteutui siten, että sähköisiä tarkastuksia tehtiin ja kerättiin kokemuksia niiden tekemisestä. Todettiin, että laitteiden pystyttämiseen ja purkamiseen on varattava aikaa ja ne eivät toimi joka paikassa. Tehdyistä tarkastuksista saatiin kokemuksia sähköisen lomakkeen kehittämistyöhön. Näitä kokemuksia voidaan hyödyntää myös tietojärjestelmähankkeessa.

Luomuvalvonnan yhteinen tietojärjestelmä –hankkeessa päivitettiin esiselvityksessä kuvatut järjestelmälle asetettavat vaatimukset ja tarpeet, kartoitettiin toteuttamisvaihtoehdot ja päätettiin koko Eviran luomuvalvonnan kattavan uuden tietojärjestelmän rakentamisesta sekä aloitettiin uuden tietojärjestelmän projektityö. Vuonna 2008 valmistuva sovellus yhdenmukaistaa ja tehostaa merkittävästi Eviran luomuvalvonnan nettelytapoja ja ohjausta.

7. VALVONNAN TOTEUTUMISEN ARVIOINTI

Tehokkuus maataloustuotannon valvonnassa

Maataloustuotannon valvonnan resurssit olivat laskelmallisesti noin 25 henkilötyövuotta vuonna 2006, missä oli vähennystä edelliseen vuoteen -8 %. Tarkastusten määrä suhteessa käytettyyn työmäärään (192 tarkastusta/htv) aleni 2 % (taulukko 23).

Kasvintuotannon tuotantotarkastukset veivät aikaa tilalla keskimäärin 2 h 4 min, mikä oli noin 4 minuuttia enemmän kuin edellisenä vuonna. Osaltaan tähän saattoivat vaikuttaa uusitut tarkastuslomakkeet, jotka toisaalta edellyttivät aikaisempaa huolellisempaa myönteisen palautteen ja poikkeamien kirjaamista.

Valvonnan tehokkuus TE -keskuksissa (htp/tarkastus) aleni 4 %. Hallinto ja ohjaustoiminta eivät pysty joustamaan nopeasti tilanteessa, jossa toimijoiden määrä muuttuu voimakkaasti.

Taulukko 23. Maataloustuotannon luomuvalvonnan tehokkuus 2002-2006 ja muutos (%) edelliseen vuoteen.

	TARKASTUKSIA (KPL)	%	VALVONNAN TYÖPANOS (HTV)	%	VALVONNAN TEHOKKUUS (TARKASTUSKOHEITA/HTV)	%	VALVONNAN KUSTANNUSTEHOIKKUUS (€/TARKASTUS)	%
2006	4703	-9	24,52	-8	192	-2	*	
2005	5169	-13	26,51	-7	195	-6	221	-9
2004	5913	3	28,55	-5	207	9	203	10
2003	5726	-1	30,1	-4	190	4	226	-10
2002	5776	3	31,3	8	182	-5	206	1

* tietoa ei saatavilla

Taulukko 24. TE-keskusten suorittaman valvonnan tehokkuus 2002 - 2006.

	HTP (220 HTP/HTV)	TARKASTUSKOHEITA	VALVONNAN TEHOKKUUS TE-KESKUKSISSA (HTP/TARKASTUS)	MUUTOS EDELLISEEN VUOTEEN (%)
2006	2083	4679	0,445	-4
2005	2189	5128	0,427	-8
2004	2343	5909	0,397	+12
2003	2585	5725	0,452	+2

Asiakastyytyväisyys

Vuosina 2003 - 2005 aikaisemmassa KTTK:ssa tehtyä asiakastyytyväisyyskyselyä ei ehditty toistaa ennen uuden viraston aloittamista.

Vuoden aikana kirjattiin Eviran luomuvalvontajaostossa 17 kpl lautupalautetta, joista kaksi positiivisia. Kolme palautetta ei sisältänyt varsinaisia poikkeamia. Korjaavia toimenpiteitä edellyttävistä 12 palautteesta oli vuoden loppuun mennessä toteutettu 10 kpl. Myönteiset palautteet tulivat ripeästi toiminnasta ja yleisimmin korjaaviin toimenpiteisiin johtanut palaute liittyi Eviran aloitusvaiheessa ilmenneisiin tiedonkulun ongelmiin ja menettelytapoihin.

Taulukko 25. Luomuvalvontaa koskeva Silun laatujärjestelmäpalaute 2004 -2006.

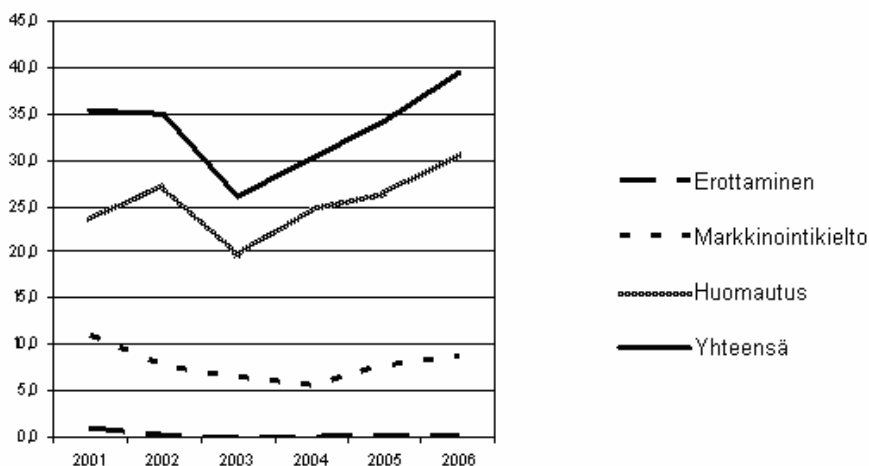
	2004	2005	2006
Laatujärjestelmän tuottaman palautteen määrä, kpl	5	15	17
Reagointien määrä, korjaavat toimenpiteet, kpl /korjaavia toimenpiteitä edellyttävä palaute	5/5	13/13	10/12

Johtopäätöksiä

Seuraamusten määrä näyttää olevan epätarkoituksenmukainen mittari kuvaamaan valvonnan tuloksellisuutta. Viime vuosina maataloustuotannon valvonnassa kehitetyt uudet tarkastusmenettelyt, kuten riskipohjainen tarkastus, viljelijöiden itsearviointilomake, laatujärjestelmätyyppinen palautteenanto (vahvuudet, poikkeamat ja kehittämiskohteet) ja toimijoiden parempi ohjeistus eivät näy annettujen seuraamusten kokonaismäärissä. Päinvastoin: annetut seuraamukset ovat lisääntyneet, mikä ei luonnollisesti ole valvontajärjestelmän tavoitteena. Tarkasteltaessa seuraamusten vakaavuutta (kaavio 2), voi kuitenkin havaita, että kirjallisten huomautusten määrä on kasvanut jatkuvasti vuodesta 2003 lähtien eli koko sen ajan, jolloin valvonnassa on panostettu riskiperusteiseen tarkastamiseen. Markkinointikiellot tai valvontajärjestelmästä erottamiset eivät ole lisääntyneet vastaavasti. Tämä viittaa siihen, että lisääntyneet seuraamukset ovat tehostuneiden valvontamenetelmien ansiota.

Erityisesti tiloilla, joilla rinnakkaisviljeltyä rehua käytetään omille tavanomaisille eläimille, ei mahdollisella markkinointikiellolla ole merkitystä. On tarkoitus selvittää, ovatko seuraamukset jossain suhteessa tilan tuotteiden markkinointitapaan (luomu/tavanomainen).

Kaavio 2. Maataloustuotannon valvontaan kuuluville toimijoille annetut seuraamukset 2001 – 2006 (%-osuus toimijoista).

Myös elintarvikkeiden luomuvalvonnassa havaittiin, että nykyisillä menettelyillä kirjallisiin huomautuksiin johtavia rikkomuksia on vaikea vähentää. Eviran elintarvikevalvonnan teettämän asiakaskyselyn mukaan toimijat toivovat enemmän henkilökohtaista neuvontaa ja havainnollisempaa ohjeistusta. Ehdotuksiin onkin jo osittain vastattu uusitulla ohjeistuksella.